

1649, 4

32

Volente Archiatro Maximo
DISPUTATIO MEDICA ORDINARIA

De
VARIS

Seu
ARTHRITE VAGA SCORBUTICA

Quam
Consensu & auctoritate Amplissimi Medi-
corum Collegii
SUB PRÆSIDIO

VIRI

Amplissimi, Excellentissimi, atq; Experientissimi

DN. JOHANNIS MICHAELIS, Phil.
& Med. Doct. Therapeutic. P. P. Facultatis suæ
Decani, Academiae Decemviri, Collegii utriusq; Prin-
cipum Collegiati, ac Archiatri Altenburgici. Dn. Pa-
troni, Promotoris & Præceptoris sui plu-
rimum venerandi

Publicè examinandam proponit
VALENTINUS ANDREAS MÖLLENBROCCIUS
Erfurtô-Thuringus.

*Ad diem 15. Novembris, Horis locoq;
consuetis.*

LIPSIÆ,
Typis hæredum Timothei Höni.
Anno M. DC. IL.

DISPUTATIO MEDICA ORDINARIA

V I R O
AMPLISSIMO, EXCELLENTISSIMO,
atq; CONSULTISSIMO

DN. JOHANNI CHRISTOPHORO
MARCI, Phil. & J. U. D. celeberrimo,
Scabinatûs Electoralis Assessori dignissimo,
Patrono & Promotori suo ætatem
colendo

*Hanc disputationem in debita
gratitudinis monumentum
& ulterioris favoris incita-
mentum, cum voto omnige-
nae felicitatis*

D. D. D.
A. & R.

3

3

3

Scorbutus morbus populis Septentrionalibus aliis familiaris, & nostras Provincias Lusatiam, Misioniam & Thuringiam ita invasit, ut in iis nemo ferè se ab illo immunem esse gloriari possit. Idq̄, abūde satis palam faciunt ejus pedisseq̄ & comites in multos acrius savientes. In plurimis sese ostendunt macula manuum pedumq̄, cutem livido suo colore deformantes; quidam sentiunt dolores modò dorsum, brachia modò, modò abdomen, imò totum corpus lancinantes; nonnulli conq̄peruntur de dentibus vacillantibus & gingivâ putridâ cruentâq̄. Non raro q̄uoq̄, aliis commiscetur morbis Scorbutus, quartanis scilicet & tertianis diuturnis febribus, teste CL. Dn. Senner-to l. 2. de febribus c. 20. p. 313. q̄vandoq̄, etiam se adjungit Phthisi, Arthritidi & c. qui sanè medicamentis scorbuti dicatis felicissimè, neglectis iis, tardissimè vel minimè curantur. Miramur ergò q̄vorundam aliàs doctissimorū Medicorum contumaciam, è numero morborum Scorbutum tollere non erubescantium. Luce enim meridianâ jam clarius est, dari & in his regionibus talem morbum, q̄vi etiam, q̄vemadmodum in locis Septentrionalibus, non nisi peculiaria poscat remedia. Exemplo tantum-modò nobis sit Arthritis scorbutica, q̄væ vagis suis & hinc inde discurrantibus doloribus aliisq̄ symptomatibus, in primis verò peculiari curati-one abundè docet, se longè aliam esse ab Arthritide communi, ut infra patebit. Hujus itaq̄, indagationem in Nomine JESU aggrediamur, ejusq̄ naturam q̄vantum temporis & virium ratio concedit, inquiremus. Quò autem eò exactius id fieri possit, prius ipsius examinabimus nomen.

I.

VARI vocabulum significationes habet varias: Nam VARI sunt 1. Lumbricorum quoddam genus, quod Germani Meyen Würmer / Ever oder Kadden / Latini scarabæos unctuosos appellant. 2. qui introrsum pedes vel crura obtorta gerunt. 3. furculæ, quibus retia eriguntur feris. Junio in Nomenclatore p. 237. Die Stangē am Jäger-Neße

A 2

Meße. 4. Tubercula exigua duraque in facie exorientia. Græcis
ἰόνθοι dicta, Germanis die Finnen. ἑκτύματα ἐξαιθήματα quasi
pituitosæ pustulæ in summa cute efflorescentes, pueritiæ valde in-
festæ, quas Germani die weissen Kinder Blattern vocant. 6. Dra-
cunculi, Crinones, qui vulgò noti sunt, & Germanicè die Miteffer
vocantur. 7. pro Symptomate scorbutico quodam, in qua signifi-
catione hîc sumitur. Cùm itaque tam multas habeat significati-
ones, satius esse putat *Wierus* ad differentiam varorum, Varenos
hunc appellare affectum.

II. Hic Affectus quoque varias sortitur appellationes, Ara-
bibus dicitur *Nakir*, juxta *Sennert. de Arthritide q. 6. p. 81.* qui illum
vel eundem vel ei similem esse censet. Latinis dicitur Ar-
thritis (à Græcis mutuato vocabulo) vaga scorbutica. *Horst. f. 2. E-
pist. Med. p. 353.* Græcè *Salom. Albert. disp. 1. de Scorbuto, S. 29.* pro-
bè putat posse vocari *δρομοσκώλικας, ἢ σκώλικας ἀμφιδρόμους*, cur-
ambulos & veredarios vermes. Germanis dicitur die Wahren &
quidem die Lopende. 1. à motu ejusque velocitate, hoc est, nostro
idiomate die Lauffende Wahren / quasi dicas die Wahrende vel po-
rius die fahrende Schmerzen. 2. à lumbricorum peculiari genere
quod Westphali patriâ lingvâ die Lopende vocant, ac si dicere velint
discurrentes vagantesque vermes. *Wierus.* Die reißende Bicht / die
Scharbockische reißende Bicht / die Lauffende Bicht. Quibusdam
die Miteffer ob rosionis sensum, verùm multū differt ab hoc pilari
affectu, ut rectè sentit *Horstius d. l.* propterea etiam minus rectè ab
aliquibus der Haarwurm vocatur. die Kadde Dithmarsli Danis vi-
cini vocant, à vermibus volatilibus quibusdam. Die guten Kinder
in Brunsvicensi agro, à subjecto forsan, quia ut plurimum infantes
eo affliguntur. Die guten Hòlden Gottingensibus. Nachtgriffe in
Episcopatu Trevirensi, dicitur, quasi nocturna comprehensio, ob
digitorum, quibus prehensi videntur, vestigia, unde etiam à Silesiis
die Alpflecke vocantur. *Sennert. lib. 3. Med. Pract. p. 5. f. 2. c. 4.
pag. 579.*

III. *Definitionem* arripimus, utpote quæ ejus naturam rectiùs
explanat, sitque ea talis: *Arthritis vaga Scorbutica est dolor partium
nervosarum & tendinosarum vagabundus, à sale scorbutico volatili
exortus.*

IV. Hu-

3
"pro affectu qui laborat famulum con-
fusionis. N. 4. 5. 8. d. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

IV. Hujus Definitionis partes singulæ ad pleniorẽ explanationem singulariter sunt examinandæ. *Genus est, Dolor*, atqve sic per symptoma definitur. Varia verò sunt dolorum in Scorbuto genera, ut scripto omnes comprehendi vix possint, interdum non in una sede morantur, sed variæ partes vellicantur, & lancinantur, ægriqve carnes sibi quasi divelli & dilacerari opinantur, alii de talibus conqueruntur doloribus, ac si digitis carnes evellerentur, alii pungentes accusant, alii ne quidem eos explicare valent. Hic autem dolor exedens est & corrodens, instar vermiculi nervosæ & tendinosas partes subitò & nonnunquam momentò variis in locis permeatis ac depascentis, idq; nõ tam fit ob vapores è minera mali ascendentes, quàm ob diversitatem salini humoris. Mineram autem seu locum in quo colluvies scorbutica ex victu contracta colligitur, statuimus mesenterium, omentum & primas vias, locosqve inter ventriculum, Epar & Lienem medios & utriqve visceri vicinos, ubi cum per aliquod tempus detineatur, beneficio humoris serosi ad Epar defertur: inde per venas & arterias in totum corpus diffunditur.

V. Differentia desumitur à subjecto, formâ & causâ. *Subjectum* sunt partes nervosæ & tendinosæ, quatenus nimirum membranæ, utpote quæ potissimum tactus organum sunt, constant, in has sese mali hujus materia insinuat, illasq; lancinat, & hoc docet 1. natura affectus, qui pungendo & rodendo eum in modum adurit, ut imperitus aliquis Medicus faciliùs ægrotañtẽ infaniã aut melancholiã laborare, quàm tam intolerabilibus doloribus affligi crederet. 2. quia dolores maximã ex parte in dorso lumbisqve, ubi medulla spinalis latitat, exoriuntur. 3. quia motus læditur, constatque experiñtiã non rarò hunc dolorem Paralyfin excipere ita ut ægri nullo niti possint membro. 4. quia ægri juvantur pharmacis, quæ nervos corroborant. *VVierus tr. de Varen. pag. 232.*

VI. *Forma* exprimitur, quòd dolor sit vagabundus, non enim semper certam aliquam occupat partem, quemadmodum Arthritidis communis, sed interdum modò hanc, modò illam invadit, idq; ob salis volatilis volatilem naturam, sic, si jam manum

occupet, celeri cursu ad brachia, ad digitos eorumq; articulos pergit omnes, cujus exempla habuimus hinc in quibusdam agris, qui uno die modò digitos manûs dextræ, sinistrae modò, eodem brachia jam, jam pedes lancinari conquesti sunt. Fitq; hoc modo mira quædam ac cita sursum deorsumq; per membra factarum discursionum vicissitudo. Et quamvis certam aliquam quandoq; obideat partem, in illa tamen non ita fixus est hic dolor, sed eam modò lancinat, modò relinquit, & sic non adeò constans est, nisi errore Medici & ægri fixam sibi ibidem acquirat sedem.

Humor melancholicus est
Sic Sennert. l. 3. Med. Pr. p. 558.

VII. *Causa* est vel *Proxima* vel *Remota*. *Proxima* est Sal *scorbuticum*, quo iterum differt ab Arthritide communi. Quale autem hoc sit, explicatu difficile est. Non enim sufficit ad generandum Scorbutum sal in cibis copiosius misceri cum sanguine & una cum illo per venas & arterias in totum corpus trahi, sed requiritur ut sal id ipsum in corpore peculiari modo corrumpatur, & malignitatem induat, quod docet. 1. subita membrorum debilitas & virium lapsus cordisq; anxietas. 2. quòd non nisi antiscorbuticis & alexipharmacis illis admixtis curetur, 3. quia maculæ lividæ sese ostendunt plurimæ. Tales autem maculæ rarò absq; malignitatis nota esse, præter alia docent petechiæ. 4. quòd purgantia vehementia non patiatur, nisi antiscorbutica fuerint præmissa, illis enim noxius humor ad cor trahitur & anxietas magna exoritur. 5. quia humor scorbuticus in minima copia maximas exercet vires. 6. quia contagiosus est, utpote quòd peculiaris corruptionis est argumentum, unde etiam fit, ut, quamvis quidam victu salino non utantur, si tamen infecti sint à scorbutico, eadem cum illo patiantur postmodum symptomata. Interdum quoq; saliva & humores sensibili acrimonia & sale destituuntur.

5. quia, ubi humor scorbuticus
similem epati aut lieni, distu-
sionem impedit, ut in
terre curat scorbutus. S. Senn.
l. 3. Med. Pr. p. 558.

VIII. Dicitur porrò in definitione de sale, quòd volatile esse debeat, fixum enim & exactè adhuc cum sanguine mistum, inq; vasis adhuc contentum & non separatum, nullum corpori conspiciendum infert incommodum, est separatum & resolutum & extra venas & arterias in substantiam partis alicujus protrusum ei malignam suam qualitatem communicat, & varia symptomata
pro

pro diversitate humorum excitat. Non enim uniusmodi sunt humores scorbutici, alii enim tenues sunt, alii crassi. In hoc autem affectu sunt tenues & serosi, hocq; exinde patet: 1. quia citò hinc & inde vagatur, citoq; etiam fit & desinit, quò crassior enim materia, eò tardius movetur, & plus temporis ad ejus sublationem requiritur. Exemplo sint Quartana, Lienis Epatisq; obstructiones. 2. quia tubercula aliquando apparent, quæ tamen mox evanescent, quod sanè fieri non posset, si materia hæc non ita tenuis, & sal in ipsa contentum volatile esset, ut facili negotio in venas & arterias regredi posset. Ob suam itaq; subtilitatem in multa membra vagatur, & sicut invasio inexpectata prorsus & vehemens existit, ita quoq; celeriter cedit. In nostro tamen affectu tenuibus humorib; interdum etiam crassos admisceri docet id, quò interdum diuti, solitò persistat in loco affecto.

IX. *Remota cause* possunt esse variæ, recensebimus quasdam, 1. est *Aër*, qui sæpenumerò insalubritatis & interitûs nostri causa est, ut docet *Pompej. Cain. 1. de febr. putr. c. 17.* Is igitur quando multis vaporibus scatet salinis, non parum ad generationem Affectûs hujus facit. Talem autem habent circa loca maritima habitantes & per mare iter facientes, qui propterea haud difficulter hoc corripiuntur dolore, aliàs siccitatem aëris arthritidis communis causam esse *Hipp. s. 3. aphor. 16.* & ver huc facere *Idem aphor. 20. s. ead.* dicitur. 2. *Cibus* quoq; si salsus sit, magnam sanè ad hujus symptomatis generationem vim obtinet, quò spectant Carnes fumo induratæ, salsugine, muriâ & aceto maceratæ, Pisces etiam maritimi, ut halecia, Aselli, &c. palustres quoq; ut Carpio & reliqui in palustri aqua degentes, omnia summum, quæ sal copiosum in se continent, & salinum sanguinem & corruptioni scorbuticæ aptum producant. 3. *Potus*, Aquæ salsa & corruptæ. Vinum quoq; corruptum, quodq; in ventriculo non probè coquitur, sed acescit. Ex corrupto enim & quod acescit, vino, ob spirituum fixationem multum relinquatur salis, quod ex ventriculo ad venas lacteas protrusum, ibidem latitat, & malignam induit naturam, abhinc unà cum sanguine in totum corpus penetrat ibiq; vires suas exerit. Cerevisiæ etiam non probè coctæ

&

& lupulo conditæ atque fœculentæ, fœces enim quid aliud sunt, quàm crassior & terrestrior pars multo sale abundans? 4. Non minimum quoque ad Arthritidē vagam generandam faciunt inter anni tempora, *Ver & Autumnus*, quibus aliàs dolores podagræ juxta *Hipp. s. 6. aphor. 55.* moventur. 5. *Somnus & Vigilia* immodicæ. 6. *Exercitia* intermissa vel intempestiva. 7. *Excretorum*, ut menstrui sanguinis, hæmorrhoidalis & alvi sordium *suppressio*. 8. *Venus* immodica, hac enim partēs nervosæ orbantur suo calido innato & humido primigenio, unde debilitatæ materiæ molestanti minus resistere, minusque illam expellere valent. 9. *Animi* quoque *pathemata* & imprimis tristitia, ob spirituum ad cor retractionem & eorum à ventriculo detractionem, & ita concoctionem imperfectam, mæror & curæ, quibus plurimi inter hos Martis strepitus correpti fuere, unde etiam non pauci jam temporis malo hypochondriaco subjecti sunt, quod sanè haud difficulter, superveniente scilicet humoribus vitiosis in hypochondriis contentis peculiari & specificâ quadam corruptione, in scorbutum transit. 10. *Partes* debilitatæ & imbecilles, quibus Sal hoc facilius se insinuare potest, & *corporis dispositio* singularis huc referuntur. Inter omnes tamen has causas non minima est *Contagium*. Ejus autem semina variis modis propagantur. 1. à Patre beneficio seminis. 2. à Matre, etiam per semen & sanguinem maternum, quo fœtus in utero nutrirī opus habet. 3. per contactum & conversationem, ut per oscula, pocula, ægrorum halitus, expirationes, cadaverum scorbuticorum seftorum fœtorem, remque cùm scorbuticis habitam, unde non miremur, cur scorbutus & per consequens etiam hic Affectus in nostras sit propagatus regiones, cùm talium hominum, in quorum regionibus scorbutus est endemius, conversationem evitare non possumus. Vid. *Speculum scorbuticum*.

X. Ad differentias pergimus. I. *Alia* Arthritis scorbutica, est cum tumore circa articulationes, quæ, ubi perseverat, prodeunt tandem maculæ: has excipiunt ulcera circa pedes curatu difficilia, ex quibus interdum (rarius tamen) vermiculi ad formam Ascariidum educi videntur, eaque tandem in malignas degenerant fistulas. *Altera* tumoris expers est, at cum priori dolorem participat,

ea, amplius majores, aut minores, sunt cum moribus similes. Illa nonnulli videntur magno spatio vel etiam in diuturnitate, vel cum nigro aut livore purpureo, et ad hunc in punctis rubeis, sine purpura, et sublivida erumpunt, tandem ad nigrum colorem inclinant. Serapenti l. 3. Med. Pr. p. 5. s. 2. c. 4. p. 87.

pat, interim peculiarem habet corporis maciem extremam & quasi Marasmoden cum qualicunqve articulorum dolore conjunctam cum membrorum lassitudine ac debilitate. *VVier. in Epist. ad Smet. pag. 225.*

XI. *Alia* est persistens, quæ non varias subinde peragrat & percurrit partes, sed tantummodo unicum membrum lancinat, idque calefacit, pungit & urit, & quamvis interdum desinat, facile tamē redit, illudq; excruciat & affligit. *Alia* ^{circum}vaga est & currit instar Ignis fatui & modò hanc modò illam invadit partem. Interdum remissionem simulat, verùm præter opinionem ægri statim redit & in uno loco incipiens omnia membra pervadit, in primis dorsum, lumbos, manus & pedes. In certa tamen parte radicatur, in qua magis movetur & agitur antequam ulterius progrediatur & circumvagetur. Hæc interdum ex Medici incuria & ægroti inobedientia certum occupat & possidet locum, & non amplius ita discurrit, ibiq; modò majorem, minorem modò excitat dolorem, & non ita progreditur ut antea, quia nervi & ligamenta in quibus sedem suam habet, debilitata & ad resistendum causæ peccanti inepta sunt. Cujus exemplum habuit *Experientiss. Dn. D. Drawizius* in pistore quodam, quod videre licet in ipsius tractat. *de dolor. scorb. pag. 19.*

XII. Est & adhuc quidam Affectus, qui in Episcopatu Trevirensi *Nachtgriff* vocatur, cujus quoq; supra facta fuit mentio, ejus causa & curatio quia cum Arthritidis vagæ scorbuticæ causa & curatione convenit, eum huc quoq; retulimus, videntur in eo latæ & ample maculæ lividæ, ac si digito validè impressæ sint, quapropter quidam die *Ulfstecke* vocant, ab aliquo incumbente & comprimente homine Incubum fieri persuasi: verùm hæc maculas vidimus hic in quadam muliere, quæ tamen de nullo incumbente sciebat & absque molestia eas & fortuitò ortas se vidisse asseverabat, duas quoq; vidit *Dn. Draw.* ut refert in *suo tr. p. 37.* Oriuntur autem istæ ab humore seroso & acri, qui prius juncturis molestiam creat, & postea ad cutem dejicitur. De hujus Affectus superstitiosa & portentosa vulgi curatione *vid. Wierus.*

XIII. Sequuntur nunc *signa*, quæ duplicia sūt *Diagnostica & Prognostica.*

B

Di-

Diagnostica sunt: Ea Arthritis vaga, quæ tumoris experta est, peculiarē corporis maciem extremā & quasi marasmoden cū qualicunque articulorum impotentia conjunctam habet. Inutrāq; istud est commune, quòd 1. nocte dolores magis exacerbentur, quod peculiari hujus humoris, utpote qui ut plurimum nocte moveri solet, naturæ & non plumis (ut vulgus putat) ascribendum est, tunc enim temporis etiā in alio calido loco cruciatūs augeri possunt, 2. quòd acri nullum patientur appetitus detrimentum & tamen magis magisque extenuentur, quod fit ob fermentum à sale scorbutico inquinatum, quòd, quò minus rectè coctio in ventriculo fiat, impedit. 3. quòd dolores sunt ignei & corrodescentes pro ratione salis, prout plus corruptionis, corrosionis aut malignitatis acquisivir. *interdum tolerabiles s̄t isti dolores, ut sic Hale observari in L. Mallin.*

XIV. In genere prodit se hic Affectus ut plurimum cum latè vagantibus aliquando & serpentibus hinc inde ad instar æstuantium pediculorū, doloribus per omnes corporis partes, præcipuè tamen spinam dorsū & lumbos, soletq; à parte aliqua primum capere initiū progrediens celeriter per reliquas. Deprehenditur tamē subinde in una aliqua solummodo parte radices egisse, & in illa nonnunquam cum cruciatu moveri, in modū morbi articularis ex tenuis materiæ defluxu nascentis. Cognoscitur quoq; ex modo curationis, potione ex vermibus & aliis specificis, de quibus in curatione. Si enim tali potione curatur affectus pro certo habeto, varos esse, sin minus, contra. 2. ex Lumbricorum ab extra applicatione. Si enim vermis loco affecto impositus vel etiam plantis pedum subligatus statim vel emoritur vel consumitur vel exarescit, credito esse Varenos, sin minus, contra. Verum hujus rei periculum nondum se fecisse *Wierus* dicit, quòd signum an certum sit, in dubio relinquamus, interim negare non possumus, maximam inter hos Lumbricos & Affectus hujus causam antipathiam esse, pluries enim à nobis observatum est, si spiritum istorum loco affecto adhibuerimus, statim insignes exortos esse dolores, non aliter ac si in exhibitione carminativorum flatus augeri solent, qui tamen dolores post brevi durantem pugnam desierunt, & pars postea melius habuit.

XV. *Ar.*

XV. *Arthritidis vaga in specie sic dicta* signa sunt. 1. Dolor in principio non diu in uno loco persistens, sed ab uno membro ad aliud progrediens. 2. Impotentia partis affectæ, ita scilicet, ut illam æger movere non possit, nisi sana ipsi auxilio veniat, quæ tamen impotentia unâ cum doloribus desinit.

XVI. *Arthritidis autem persistentis* signum est in certo loco permanentia, ubi cum arthritide communi convenire videtur, verum faciliè inter se distinguuntur. 1. ratione temporis. Dolores enim arthritici communes in parte aliqua fixi hærent, vagi v. licèt in una parte permaneant, brevi tamen intervallo ipsam relinquunt & iterum invadunt. 2. ratione causæ. In illa arthritide sal commune est, quod à natura expulsum circa articulos coagulatur & concrescit, in hac non solum commune sal est sed & insuper peculiari modo corruptum quodq; veneni quasi assumptit naturam, quapropter cum sal commune haud difficulter hoc modo corrumpi & salis scorbutici naturam induere possit, non rarò scorbutus & Arthritis communis junguntur & in uno hospitio habitant, unde fit ut plurimorum Medicorum curationes vanæ sint, quando anguem in herba latitantem non vident. 3. ratione curationis, si enim Arthritis minuitur Specificis, certiores sunt de scorbuticâ & sic ex juvantibus hos affectus internoscere possumus. 4. ratione symptomatum, ubi & alia scorbuti signa attendenda, Pulsus scilicet & urina, quæ in hoc longè alia sunt ac in illo. Tumor & rubor quoq; semper adest, quod tamen in nostro affectu rarissimum, febris etiam plerumq; comitatur Arthritidem communem, quod in hoc etiam nō fit. Non tamè semper ex febre arthritidis communis solùm conjicienda, cum non rarò cum hac scorbutus jungatur, ut observavit Dr. Dravv. p. 25.

XVII. *Prognostica* signa quod attinet, dicimus, hunc Affectum periculosum quidem esse, interdum n. hominem brevi jugulat, ast non adeò diuturnum, & præcipuè illum, qui absq; tumore & vagabundus est, ob causam tenuem & mobilem faciliq; dissipabilem, si verò ab ægro negligatur, & à Medico ordinariis remediis non obviam eatur, in longum tempus protrahi, imò in multos

Bz

men-

menfes atq; annos miserandos cruciatus extendere potest. Pro-
ratione partis affectæ magis vel minus etiam periculosus est, si
enim cervicem occupet, ob nervorum ibidem existens princi-
pium, Apoplexia metuenda, exemplum refert Dn. D. Dravv. de
quodam, cui nisi Laudani Opiati usu auxilio itum fuisset, ipse
sanè vitam cum morte mutasset. In coxendice si latitet, pe-
riculo quoq; non vacat, ob dolorem, qui oriri solet, maximum,
unde etiam vigiliæ nimix & ob humorum affluxum febris & in-
flammatiō sequuntur, ex quib ossis femoris luxatio & atrophia
(ut & de Ischiatico pronunciat dolore *Hipp. 6. aphor. 60*) tandē
eruris imbecillitas & motus impotentia suam originem trahere
possunt, quod observavit idem *Draw.* de quodam, qui neq; se-
dere, neq; pedibus niti, imò nec lecto decumbere potuit, quem
randem dolore excruciatum mors excepit. Ratione temporis,
si tempore Vernò exoriatur Dolor Vagus facilius, si Autumnali
non ita facile, hyemali verò ob pororum constipationem diffici-
limè curatur.

XVIII. Hæc de Essentia, Causis & signis. Aggredimur nunc
Curationem & Indicationes, quibus, quomodo hospiti huic hæc-
tenus hoc loco ignoto, nunc verò quibusdam optimè cognito, ob-
viam ire & ipsum debellare queamus, persequamur. Recensentur
autem tres communiter Indicationes. *Curatoria* scilicet, *Præs-
ervativa & Vitalis*. *Illa* Affectum respicit & causam continentem, *Ista*
causas remotas, quæ sui ablationem, *Hæc* vires, quæ sui conser-
vationem postulant. Singulis Indicationibus fatisfit, si sumari-
tur auxilia ex tribus fontibus usitatis, *Chirurgiâ* scilicet, *Pharma-
ciâ & Dietâ*.

XIX. CHIRURGIA. Ubi occurrit Venesectio, quæ tamen non
ita probabilis videtur, quia radix mali in profundis latitat in
ventris & cacoehymia est in omnibus partibus, & sic tam boni
quàm mali sanguinis sit eductio, ideoq; naturæ vires corruunt, san-
guine enim vita pariter ac valetudo conservatur. Verùm cum
plethora insignis adest & causa peccans movetur, tam propter
sanguinis & in eo humoris turgentis ventilationem & ipsius à
parte affectâ revulsionem, non usq; adeò rejici potest, si modò ri-
tè &

te & in parte sana non ægra administretur, aliàs enim turgentēs
humores ad hanc copiosius attrahuntur, quod factum refert *Hor-*
stius de muliere quadam pedum dolote laborante *lib. 3. p. 2. obs. 15.*
Ejus vicem sustinere interdum possunt Cucurbitulæ scarificatæ.

XX. PHARMACIA. Ubi primo loco sese ostendunt Purgantia,
quibꝰ nō incommodè præmitti debent *Digestiva*, ut sunt Cremor
ꝑri, ꝑ vitriolatus, ꝑ ꝑtialis, Crocus ꝑ aperitivus cū salibus. ap-
propriariis præparatus, Crocus ꝑ saccharinus. *⊖ digestivum ex* *u Digest. antiscorb. m. d.*
Cap. Mort. vitrioli & ⊖ præparatum, Magisteriū Cochlear. *Draw.*
syr. defumaria, syr. seelotyrb. *Mynsichti*, serum lactis cum anti-
scorbuticis & arthriticis & specifica reliqua. De quibus infra.

XXI. *Purgantia an in hoc Affectu conveniāt*, dubitari potest. Du-
bio huic ansam præbent rationes sequentes 1. quia causa ejus est
maligna, & propterea satius videtur auferri specificis sudoriferis,
ut in peste & aliis occultarum qualitatū morbis, purgantibus nō
malignitas ad cor trahitur. 2. quia plurimi citra purgantium u-
sum, usurpatis tantummodò antiscorbuticis, convaluere, con-
trà, assiduis purgationibus usi vel ad perfectam membrorum de-
voluti sunt impotentiam, vel in hydropem lapsi. Verùm quæ
hic dicuntur de purgantibus, de fortioribus intelliguntur, mi-
tiora verò quomodo postponenda sint, rationes videmus nullas,
his enim sedes & radix salis scorbutici non modò destruitur,
sed etiam præcavetur, ne reliquum in toto corpore hinc & in-
de vagans, foveatur, nec etiam fortiora planè negligenda, mi-
tioribus enim non proficientibus, ut ad illa, habitā circumstan-
tiarū ratione, fugiamus necesse est. Rationes contrarias quod at-
tinet, respondemus, quod purgantia fortiora non usurpari de-
beant in initio & priusquam antiscorbutica, quæ malignitatem
humoris infringant, præmissa fuerint, & licet sal volatile quod
in exterioribus latet partibus, expelli possit, sal fixum tamen
quod circa hypochondria sedem suam locavit & illi fomitem
præbet, extirpari iis non potest. Ad 2. quòd quidam citra pur-
gantium usum convaluerint, si huic aliàs fides danda, putamus,
quòd isti per contagium morbum contraxerint, ubi Sal scor-
buticum fixam sedem nondum sibi comparavit, de iis verò qui

B 3

pur-

purgantium assiduo usu membrorum impotentia onusti, vel in hydropem lapsi sunt, dicimus, quod nimius ipsorum usus interna viscera malignitate scorbuticâ aliâs contaminata debilitaverit, unde concoctionibus læsis & excrementis eorum retentis ob nutrimenti & spirituum defectum hydrops & membrorum impotentia facile oriri potuit.

XXII. *Mitiora purgantia à Wiero & aliis authoribus plura recensentur, ut Syr. domesticus, syr. fl. acaciæ, syr. de Carthamo, infusum fl. acaciæ, rosar. Electuar. rosar. Mesuæ, Electuar. diacathol. Fol. senn. Rhabarb. Polypod. Carthamus, Mechoacanna, Gialappa ejusq; Magisterium. Fortiora sunt Gratiola, hermodactyli, qui Arthritici doloris Theriaca ab Avicenna vocantur, Eleterium, Esula ejusq; extractum, Gummi d. Peru ejusq; Magisterium, Extr. diacarthami, Pil. anti ~~Quercetani~~, Pilulæ artheticae s. d. hermodactylis, omnibus antecellit helleborus niger ex eoq; parata medicamenta. Quædam v. ingrati saporis cum enematis (quæ tam ob lenem evacuationem quàm revulsionem plurimum præstant) injici possunt. Laudat suas Pilulas antiscorbuticas Excell. Dn. D. Timau, Physicus Colbergensis, quas Dn. Præsidi communicavit, quæ tales sunt: R. MPil. Melanagog. Quercet. ʒiʒ. Extract. fol. senn. ʒʒ Resin. Gialapp. ʒj gr. vj. Tart. Plat. gr. xiiij. S succin. volat. ʒj sem. nasturt. cochlear. sinap. an. ʒʒ. M. cum V antiscorb. F. Massa. Dosis à ʒj ad ʒʒ. Instar omnium potest esse Pulv. cathol. purgans Ampl. Dn. Præsidis cum syr. domestico vel conserva Cochlear. vel per se usurpatus, absq; torminibus enim omnem saburram noxiorum humorum educit, easdem vires obtinet ~~Ejus Extractum Catholicum purgans~~ cui & dulcis ritè præparatus admisceri potest.*

XXIII. Et DIURETICA proficiunt. Sal n. hoc scorbuticum cum sero, ut supra dictum, est conjunctum: serum a. cum potulenta materia constituit urinæ materiam, quapropter facile per urinam expelli potest, quo faciunt etiam plurima antiscorbutica, quæ tali vi prædita sunt, quod effectus satis docet, quippe ab eorum usu urina antea clara, postea turbida redditur. Inter ea a. omissis reliquis commendantur acidulæ, de quarum usu

usu potest videri *Horst, lib. 4. obs. 35. p. 274* quarum vices obire
possunt artificiales, de quibus *Grüling. p. 205. & Schröder.* in primis
a. eæ, quas *Dn. Praeses* in usu habet. Si harum potestas non est,
earum vicem supplent Crocus & aperitivus, Medicamenta Tri-
alia reliqua, ∇ item quaedam antiscorbutica, in qua candens fer-
rum extinctum est. Mars n. quemadmodum & Sol uti in Macrocos-
mo, ita in microcosmo humores absumendi maximam vim habent,
ob qualitatem quam obtinent calidam & siccam, cujus beneficio
scorbuticum hoc serum imbibunt & postea è corpore per urinam
educunt. Ad sunt & alia ut: Tinctura $\square$, Spiritus aperitivus *Peno-*
ri, Spiritus & Crystalli ex $\ominus$ $\square$ & $\times$ vim laxandi & per urinam
pellendi vim habent, Spiritus quoque & Crystalli urinæ per se
vel cum $\odot$ præparati.

Tri aperiva Moebij.

XXIV. Sequuntur nunc SUDORIFERA, quibus Sal hoc vo-
latile expelli potest, Talia possunt esse δ diaphor. Bezoarticum
minerale s. δ triale, $\times$ ale Mynsichti, Liquor diaphor. ejusdem,
Essentia Lignor. *Dn. Praesid.* Mixtura antiscorbutica sudorifera
ejusd. Tinctura Bezoartica s. Mixtura simplex cum spir. coch-
lear. vel spir. antiscorb. s. Dn. Praesidis, vel spir. lumbr. terrestrium
omnibus palmam præripit ob vim suam penetrabilem, præ-
sertim si loco spiritus theriacalis camphorati præparetur cum
spiritu cochleariæ & ita nomen Mixturæ antiscorbuticæ rectè
mereretur. *Horst. d. tuenda sanitate* commendat hoc sudoriferum:
 $\mathcal{R}$ Rad. succis. $\mathcal{Z}$ ij sarsaparill. Aristoloch. rot. ver. an. $\mathcal{Z}$ ij. Herb.
cochlear. Mj. Salv. beton. abrotan. rut. vincæpervinc. an. p.i.
sem. aquileg. $\mathcal{Z}$ ij Coq. in ∇ nasturt. beccab. cochlear. ad medie-
tatem, cum hujus decocti $\mathcal{Z}$ vj trajiciantur lumbrici terrestres
circulis in collo insigniti & nasturtio & petroselino per mensem
enutriti num. vij. adde Theriacæ $\mathcal{Z}$ ss. ∇ cinam. $\mathcal{Z}$ ij. Sp. cochlear.
 $\mathcal{Z}$ ijss mixtur. s. vitriolat. gutt. viij. M. hujus $\mathcal{R}$ $\mathcal{Z}$ ijss adde Lap. Bezo-
art. or. gr. v. spir. terræ sigillat. $\mathcal{Z}$ v. M. pro dosi ad sudorem.
Habet & *Weickard. in Thesaur. Pharmaceut. Galeno-Chymico l. 6.*
p. 84. ∇ am ad Arthritidem vagam, quæ exhiberi debet ægrotis
manè in lecto ad provocandum sudorem, quo superveniente,
dolor (verba sunt ipsius) sistitur.

XXV. Ad

XXV. Ad *Specifica* properamus, quorum usu plurimum profici-
tur. Sunt autem multa eorum, quæ, cum ab authoribus, qui de
scorbuto scripserunt, omnia ferè recenseantur, supervacaneum
duximus, ea repetere. Pauca tantummodò & quidem efficacis-
sima præsertim in hoc affectu in medium proferamus. Inter
omnia commendantur Lumbrici terrestres, qui tanquam peculi-
are Bezoarticum in hoc affectu extolluntur, eligi autem debent
ij, quorum colla annulis cinguntur rubris, quiq; plebejo sermo-
ne die TauWürme / RegenWürme / ErdWürme / Pyren / vo-
cantur. & qui in fimetis circa cœmiteria & sepulchra inveniri so-
lent. Quantos effectus ex eorum usu *Wierus* & *parens ejus* conse-
cuti sint, vix credibile esse putant. Quamvis rationes, cur hi
vermes sint antidotum huic affectui optimum, quis reddere vix
possit, cum ij occultâ in illam agant qualitate, sunt tamen &
rationes manifestæ. 1. habent enim urinam ciendi facultatem,
2. sudores movent, 3. Obstructiones & inprimis nervorum
nervosarumq; partium reserant. 4. dolores sedandi vim ob-
tinent. 5. nervos corroborant. Plures eorum virtutes possunt
videri in *Epist. Wier. ad Smetium p. 234.* Modum præparandi & ex-
hibendi eos vide apud eundem & *Dn. Drawiz.* qui peculiarem
eorundem essentiam habet miræ efficaciam in hoc affectu. Au-
xilio temperaneo *Wierus* usus fuit sequenti: & lumbric. num.
v. quos expurgatos contritosq; haustulo bonæ mitisq; cerevisiæ
percola, adde theriacæ optimæ ʒss cinam. croci & sacchari pa-
rum, manè celefacta potui propina & sudari jube per aliquot di-
es continuando. Quidam pavonis ovo croci ʒss aceti; parum,
quantum ovi testa capit commiscet potuiq; exhibent teste *ead.*
d. l. Quidam vivam Salamandram in æneo vase ustam & pulve-
risatam cum mica panis miscet & exhibent. Westphali utun-
tur potu ex herba glycypteri tota cum radice. *Wier. in Ep. ad*
Smet. p. 230. Dithmarsii sumunt unum vel sesqui vel ad summum
duos cum dimidio vermium volatilium (*de quib. supra, Wierus d.*
l. & Schröd. l. s. p. 324.) eos arefaciunt & pulverisant, atq; ægro
ex cerevisia propinant, ad quem potum eum sudare oportet,
vocantq; hanc potionem den *Kaddentrancf.* Hæc & plura alia
videri possunt ap. *Wier. d. l. Horst. Draw. &c.*

XXVI. Sunt

XXVI. Sunt & plura efficacissima, quæ hic recensimus. *Illustrissimus quidam Princeps* valdè commendat pulverem mustelæ Piscis seu Gobii fluviatilis, item Magisterium & sal spinarum viperarum ritè præparatum, ob sanguinem purificandi vim, quam habent viperæ, maximam, Ossa sturionis sive storæ laudat *Dn. D. Schröder* l. 5. p. 312. *Pharm. Gal. Chym. ex Foresto* l. 20. obs. 12. in *Epist. ad Bra.* Talpæ cinis in vino vel cerevisia exhibitus ab eodem *Cl. Dn. Schrödero* d. l. commendatur. Quid de cantarellis & asellis in hoc affectu statuendum sit, potest videri apud *Horst.* f. 2. *Ep. Med. p. 354.* hoc tantum de asellis addimus, quod *Experientis. Chymiater & Practicus* quidam insignis per literas ad nos retulit, qui putat ex iis æquivalens medicamentum cum eo quod fit ex viperis, parari posse, si in sal redigantur, idq; ob ipsorum vim aperitivam quam obtinent beneficio Salis terræ, imò quidam eos tantum in pulverem redegerunt & tamen morbos chronicos, calculum, icterum, arthritidem &c. eo curarunt.

XXVII. Summæ efficacix sunt Medicamenta *Dn. Presidis*, ut sunt: Spir. antiscorb. simpl. & compos. Elixir arthriticum cum sp. antiscorb. s. mixtum. Tinctura corall vera cum sp. antiscorb. præparata. Tinctura $\square$. Spir. aperitivus. Elixir quoq; proprietatis cum iis mixtum, vel si loco sp. V. simpl. sumatur Spir. cochlear. vel Spir. antiscorb. simpl. & sic præparetur. *Horst. de tuend. sanit.* addit Spir. filicis, centaur. minor. Habet singulare specificum in variis *Dn. D. Timæi practicus celeberrimus*, quod cum non cuivis sit obvium, apponimus. *Recipe* Rad. Vincetox. Enul. aristoloch. rotund. Zedoar. charyophyllat. Pœoniæ an. ʒij summit. Salv. beton. serpill. abrotan. rut. chamædr. chamæpyth. an. ʒj. anthos ʒiʒ, spec. diamosch. d. dianthos, lætit. Galen. an. ʒʒ. sem. citri ʒiiij Theriac. Andromach. ʒʒ. Fœcul. Aaron. ʒiiij, Pulverisatis affunde spir. Vini Malvatici optimè rectific. ad eminentiam 4 digitor. stent benè tecta in digestionem per 3. dies, postea spir. V. abstrahatur ad consistentiam mellis. Reaffunde sp. V. modo abstract. ʒʒ. sp. cochlear. ʒij. spir. nasturt. ʒj. spir. d. rub. idæo ʒij, Essent. lumbricor. ʒiiij, digerantur per d, & n. postea di-

ta ʒij. F. s. h.

C

ligen-

23. Medicamentorum antiscorbuticorum
volatili menti mixta
Scorbuto curandi ascribitur
quod praesente & proficiente
humore pellitur, absente tollit.
Senn. 1.3. Med. Pr. p. 561.

V. Pancoy's Herbar. p. 117.

Delidonium minus
Anagallis aquatica Succaburga
Mecabra species sed minoris

unde humores fixi sunt ab un
deoxy a medicamentis oleo
lacti constantibus attenuari
non fieri debet ut a natura
factus loco moveantur & fixi
sunt. V. Senn. 1.3. Med. Pr. p. 561.

ligenter filtrentur & serventur pro usu in vitro. Datur à ℞ ad ℞ij
ex ▽ aliqua antiscorbutica vel Arthritica Augustanorum. Quan-
tum praestet in scorbuto ejusq; Arthritide Abies, Moscovitæ non
solum sed & plurimi alii, qui pro singulari specifico hoc inter
arcana possident, satis experti sunt. Cacumina enim vel folia
ejus decocta vel in aliam medicamenti formã redacta, desperatos
etiam in integrum restituere, imò decocto ejus si os colluatur,
dentes vacillantes firmantur & gingiva squalida restituitur, ejus
vicem supplere possunt ^{summitates} ~~summitates~~ pini sylvestris, utpote quæ
earundem virium esse observatæ sunt. *et q. essentia parari potest.*

XXVIII. Et hæc sunt quæ brevitatis studio in medium proferre
voluimus, novimus a. non paucos futuros esse, qui dubitabunt,
quomodo allata, quorum vis in sale volatili consistit, scorbuto,
qui à sale provenit, vim infringere possint. Verùm dicimus
quòd longè alia operatio sit salis volatilis, quale est in cochlea-
ria & reliquis antiscorbuticis, quàm fixi, ut est in carnibus fumo
induratis. Imò licet in hoc affectu statuatur causa sal volatile,
unum tamen sal alteri esse adversum & ejus acrimoniam tolle-
re, multa alia docent, id quod etiam Clar. Dn. Sennert. clarè in
tr. d. Consensu & Dissensu c. 16. docet: Acrimonia Salis, inquit,
non tam per pingua & sulphurea tollitur, quàm per salia. Ex-
empli loco sit nobis spiritus ☉ cuius acrimonia ac vis roden-
di omnibus nota est. At si admisceatur illi ☉ ☿ vel ☉
☿ est ☿ calcinato per deliquium factum: & spiritus vitrioli &
☉ ☿ acrimonia tollitur. Idem fit sale absynthii vel alio
è plantis sale parato admisto. Ita vim corrosivam ☿ ☿
tollit ☉ ☿ ☿ & ☉ absynthii ideoq; contra ☿ rium ☿
☉ absynthii antidotus habetur. Consideretur quoq; præpa-
ratio Bezoartici mineralis dicti: Quamvis enim Butyrum
☿ ii magnam acrimoniam habeat & spiritui ☉ etiam sua vis
corrodendi sit, tamen ubi spir. ☉ butyro ☿ ii affunditur, ita
hoc omnem acrimoniam amittit, ut præstans sudoriferum eva-
dat. Quemadmodum a. hæc nobis ignota sunt, & de his ra-
tiones dare difficillimum imò ferè impossibile est: eodem mo-
do

do

do etiam de antiscorbuticis illud affirmare possumus, ita sicut sal scorbuticum peculiari & occulto modo corruptum est, ita etiam remedia ei contraria, peculiari & occulto modo ejus corruptionem tollunt & acrimoniam infringunt. Det nobis, qui omnia ad manifestas deducere vult qualitates, de hoc rationes, & erit nobis magnus Apollo.

XXIX. Sunt & alia antiscorbutica, quæ non solum occulta proprietate sal scorbuticum infringendi, verum etiam ob suam aciditatem, illud, si nimis volatile & vagabundum est, præcipitandi vim obtinent, quæ interdum in hoc affectu non sine fructu adhiberi possunt, inprimis quando dolores nimis furiosi sunt. Sunt autem ea, Mala aurea, quæ teste *Horst. de tuend. sanit. l. 1. c. 6. scorbuticis summè profunt*, adeò ut hinc immunes sint ad ipsam Norwegiam. Acetum scylliticum quod ob præcipitandi vim valdè commendat *Dn. Drawiz.* eum in finem quoq; laudat ille Vacidam quæ colligitur in præparatione diaphoretici peculiari modo, quem *ap. eund. in tr. de dolorib. scorb. p. 48.* videre licet, & ea quæ in præparatione clyssi gialis fit.

V. Senn. l. 3. Med. Pr. p. 678.
Et specificis notentur ea quæ Perrin p. 38. §. 59. monet.

XXX. Nec Anodynorum obliviscendum, quibus dolores intolerabiles hujus immanis Affectus non solum tolluntur, sed etiam somnus, qui per dolores impeditur, inducitur, sudoresque eliciuntur, inter hæc primum locum obtinet Laudanum Opiatum, ritè præparatum, de cujus usu tuto & virtutibus admirandis *Vid. Horstius l. 1. Ep. Med. s. 2. p. 355. p. 2. observ. 15. de dolor. part. externar. lib. 2. Epist. med. s. 16. p. 569.* Pulvis quoque anodynus confortans *Dn. Pres.* ejusdem est efficacix. Decoctum solani. *V Vier. d. l. Solanum* somniferum Dithmarsii & Westphali ut & qui habitant in comitatu Teckelburgensi in creberrimo habent usu, vocantq; illam herbam Wolfsenbaum. Hanc usam cum cerevisia contra varenos potui afferunt, post quem æger tam ingenti somno corripitur ac si cum morte luctaretur, sed per 24. horas cum magna cura à somno expergiscitur; aliàs hujus plantæ, quæ sensus valdè debilitat venenosaque est, potus periculo non careret, verum duro nodo, durus quarendus est cuneus inquit *V Vierus d. l.*

Essentia anodyna Hoffm.
Ha apitua ex affro Dn. anodynum minerale dicitur.

XXXI. Externa quoque usurari possunt, sed cum summa cautione, ne repellentibus materia scorbutica, quæ veneni quasi naturam induit, repellatur & ita periculosior fiat affectus, quapropter externè specifica & quidem calida & discutientia adhibeantur, qualia sunt ∇ vegetabiles spirituosæ & spiritus ipsi, ut spiritus lumbricor. ∇ articularis ad extra, cui admisceri potest spiritus formicarum, Juniperi, cerasor. lil. convall. sambuci. $\square$. sp. rosmar. hyoscyami, & spiritus antiscorbutici supra dicti, plurimi n. ex eorundem usu alleviationem subitanam perceperunt. Balsam. item podagricus Ruslandi, cui spiritus salis Hci addi potest. Spir. articular. Dn. Præsidis, Spir. lumbricor. compos. Dn. Draw. intr. d. $\circ$ etiam lumbricorum ad extra sic parari potest: R . lumbr. q. v. inde vitro angusti orificii, quod optimè claudatur, vitrum malsâ farineâ obvolve ad latitudinem 3. digitorum & in furno coque, instar panis, peractâ concoctione exime & lumbrici in liquorem, resoluti erunt, quo partes affectæ illiniri possunt. Dn. D. Timæus extrâ, quoties dolor vehementiùs urgeret, imposuit locis affectis lumbricos vivos, qui initio, quasi vi illatâ, exilire circumgyrari, mox langvescere & momentanea tabe consumpti, subitò emori non sine admiratione visi sunt, de quo etiam Vid. Horst. f. 2. Ep. Med. p. 350. & Wierus. Summo cû fructu usi sumus balneis in quibus herbe arthriticæ & antiscorbuticæ cum summo pini sylvestr. cacuminib. & foliis abietis & fol. quercus concoctæ fuere, exhibito prius sudorifero quodam supra nominato, post balneum partes affectæ inungi possunt $\circ$ $\circ$ vel Unguento articulari, $\circ$ Juniper. lauri, absynth. & lumbricor. terrestr. $\circ$ $\circ$ formicar. Si singulari alicui malum inhaereat parti, utere plantagine cum sale in mortario trita & superimposita. Wier. d. l. si tumores in abscessus versi fuerint & ad eruptionem tendant, Dithmarsii formant Cataplasma ex radicibus cicutæ aquaticæ hoc modo: Radices has stuppâ obvolutas sub cineribus assant; inde tufas melle permiscant in cataplasma. Wier. d. l.

D. Schroderus l. 5. p. 344.
 Cataplasma ex be-
 cabunga, cochlear.
 nasturt. aq. malvæ
 mucilaga Cortic. hîc. c. ∇
 antiscorb. vel sp. lumbricorin
 extracta.

V. Senn. d. Scorbutu
 p. 627.

Sp. lumbr. c. castreo.
 F. Feldheimiana.
 Balsum antiscorb. Ruslandi
 ce sp. antiscorb.

An termæ sint?

XXXII. DIÆTA consistit in sex rerum non naturalium legiti-

XXX

gitimo usu. *AER* sit purus tenuis & patens, vitetur multis salinis
vaporibus scatens, qualis est locorum maritimorum. *Cibus* sit in
substantiæ, qualitatum & copiæ modo mediocris, vitetur talis
qualem supra inter causas retulimus. Commendantur autem car-
nes animalium, gallinarum & pisces saxatiles facilis concoctionis
cum quibus conjungi potest esus nasturtii, sinapi, raphani marini,
cochleariæ, vel ut condimenta, acetaria, vel ut embammata usur-
pata. Acida omnia præterea quæ supra peculiari ratione scorbuto
adversari diximus, fugienda, quia sal scorbuticum ab aceto ad-
misto ebullit, Dulcia quoque vitanda, quia iis fomentum & aug-
mentum acquirit scorbutus teste *Dorncreit. in præfat. Dispens. & pro-*
pterea syrupos in eo vetat. Potus sit vinum clarum & bonum, co-
chlearia, absynthio vel aliis antiscorbuticis medicatum. Cerevisia
sit lupulo satis condita & benè defœcata. Lac singulares & maxi-
mas quoque habet virtutes (*Vide speculum scorbuticum*) eò quòd al-
vum subducit, humorum scorbuticorum acrimoniam obrundat
& atrophiam scorbuticam obviam eat, quapropter *Dn. Præses* spiritus
suos antiscorbuticos in eo, vehiculi loco, assumi jubet. Optimum
autem est Lac Caprinum vel in hujus defectu vaccinum recens, si
in eo antiscorbutica coquantur. Serum lactis caprini huic affine:
unde agrestes Frisii ac Batavi, quotidiano feri usu à scorbuto patrio
se se muniunt ac liberant. Serum enim ratione humiditatis suæ ea
quæ salsa sunt solvit: nitrosarum qualitatum verò ratione abstergit
parietibus venarum adhaerentia. ∇ hordei non esset inutilis si sub
finem coctionis aliquid cinamoni injectum esset. *V Vier. d. l. Motus*
& Quies sint moderata. *Somno* quàm vigiliis magis indulgendum.
Alvus, Vesica, hæmorrhoides, & pari sunt aperta & mensium fluxus or-
dinatus. A Venere quantum possibile abstinendum. *Ex animi affe-*
tibus præter Gaudium, nulli conveniunt. Hac sufficiant de
Arthritide vaga scorbutica. Supremo Archiatro sit
laus & gloria in sempiterna secula.

Horst. Probl. Decad. 1. q. 2. p. 2.
de Scorb. s. 2. s. 7.

V. Senn. 1. 3. Med. P. p. 648.

31

COROLLARIA

I.

- C**oncoctio in ventriculo fit non solum à calore ejus & adjacentium partium, verum etiam fermentatione.
2. Dolor omnis provenit à solutione continui.
  3. Urina inspectioni non adeò multum, ut à quibusdam fit, tribuendum.
  4. Ordo ciborum non est necessarius.
  5. Essentia ex herbis quibusdam antiscorbuticis siccis parari non possunt contra scorbutum efficaces.
  6. In affectibus quibusdam cruda magis conveniunt quàm inde preparata magisteria.
  7. In quibusdam affectibus & vitæ & alia purgantia vomitoria per inferiora tantum purgant.
  8. Acida Medicamenta figunt & aperiunt.
  9. Acidula naturales præferuntur in quibusdam affectibus artificialibus.
  10. Spiritus ex herbis sale volatili abundantibus melius præparantur additione quàm fermentatione.
  11. ☉☉ Camphora pessimè inter non-entia refertur.
  12. Pilula violacea idem præstant quod Angelica.
  13. Ebur & C. C. sine ustione meritò præfertur usto.
  14. In scorbuti curatione ∇a destillata præferuntur Syrupis.

---

*Ad Eximium atq; Clarissimum Dn. Auth. & Resp.
Medic. Candidatum longè meritisimum, Amicum
pl. colendum.*

Cùm Deus in teneris te viderat obvius annis
Qui rigat æternâ nobile pectus aquâ,
In-

Indidit Illustrem blando Tibi fame mentem
Et finxit genii plurima dona tui.
Hinc scandis Medicis prægnantia pulpita Musis,
Et superas doctum, dulcis Amice, chorum.
Perge manu Medicos nobis aperire recessus,
Majori dabitur mox tibi stare Loco.

CHRISTOPHORUS Auffeldt.

Dulcis Amor nostri, dum publica pulpita
scandis,
Et morbos Medicâ doctus in Arte doces.
Applaudunt meritò Tibi clarâ fronte theatra
Atq; iubent flavam cingere fronde comam.
Quicquid in aeterno consurgit amœnius arvo
Quicquid in Aonidis crescit ubiq; plagis
Illud in ingenio floret quoq; pulchrius illo,
Quod Tibi Musarum credidit ipse Parens.
Gratulor hos ausus, Tibi gratulor, Optime,
Laurum
Quam Deo, atq; brevi, nobilis hora dabunt.

Suo intimo

Heinricus Andreas Mengerlingus
Med. & Chym. Cultor.

Nuper

Nuper Galeno mœsto Meditrina dolore
Solverat Elysiis ultima iusta locis.
Flebant myrtigeræ circum sua mœnia Divæ,
Flebat & hirsuta syndone cinctus Amor.
Mox tamen in medium se proripit aurea lucum
Et ridens tali fatur ab ore Venus:
Quid mea defletis terrestria Numina Manes?
Cur falsis lacrimis ora rigabis Amor?
Ecce cui tremula lingua Meditrina parentat
Mortuus, in terris vivus oberrat Homo.
Qui placet Aonia felix MICHAELIDOS ARDOR
Dexteritate Deis Principibusq; Viris,
Ille Machaonia cinctus sua tempora Lauru
Galenæ gestat æmula corda mei.
Et licet humani deponat corporis umbram
(Quod tamen ætherii DI prohibere velint!)
Excipiet Medici fax MÖLLENBROCCIUS auri
Et melici Mentem Fama futura chori.
Dixerat, & niveas depromsit pollice chartas,
Quas Medicus medica sparserat ipse manu.
Tota cohors probat, & si præstat talia, cur non
Huic cingis Myrto tempora, Mater? ait.

*Bono Omin. & Nom.
claro Resp. D.*

David Schirmerus.

F I N I S.

Leipzig, Diss., 1645/49

ULB Halle 3
003 265 218

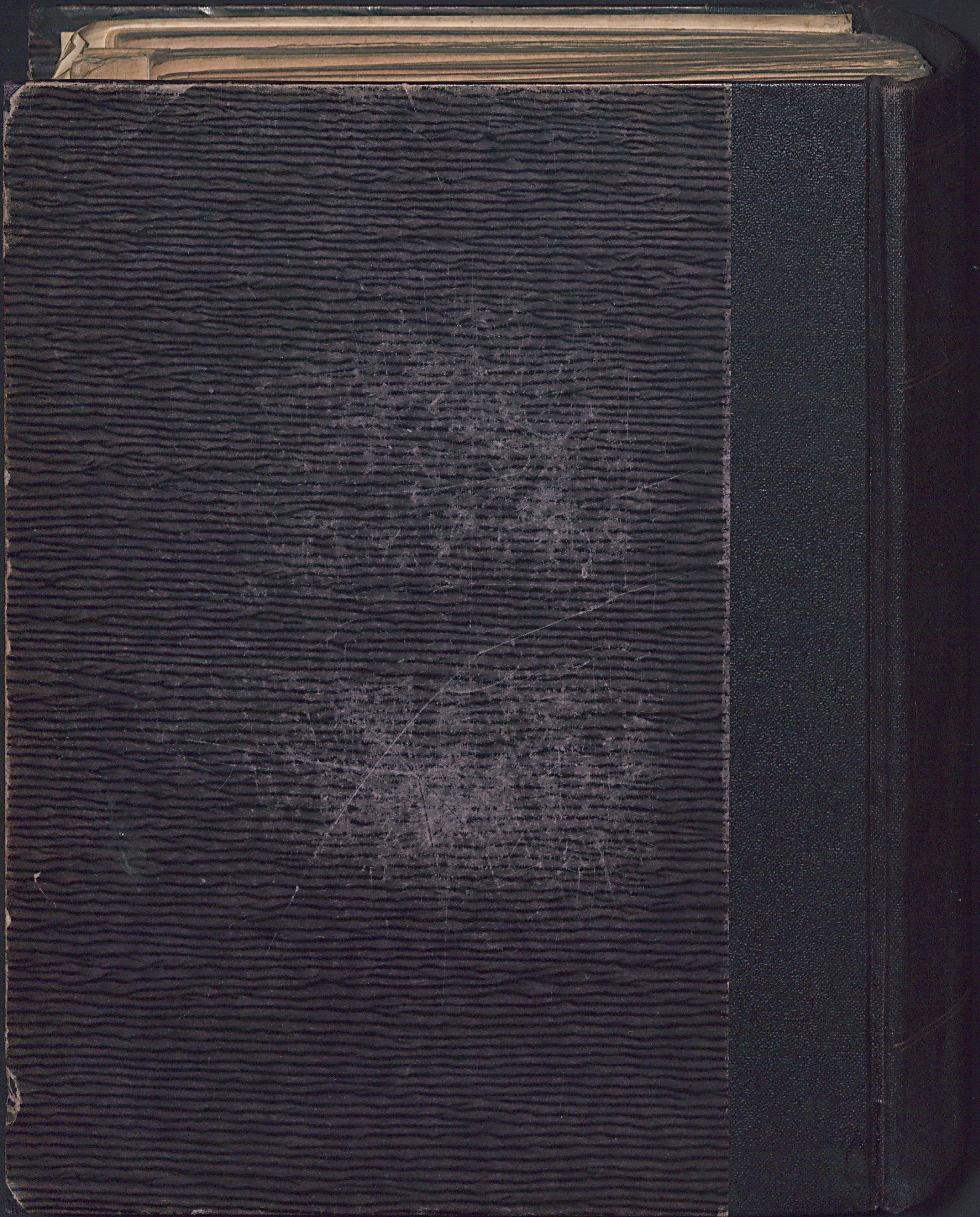

Sb.

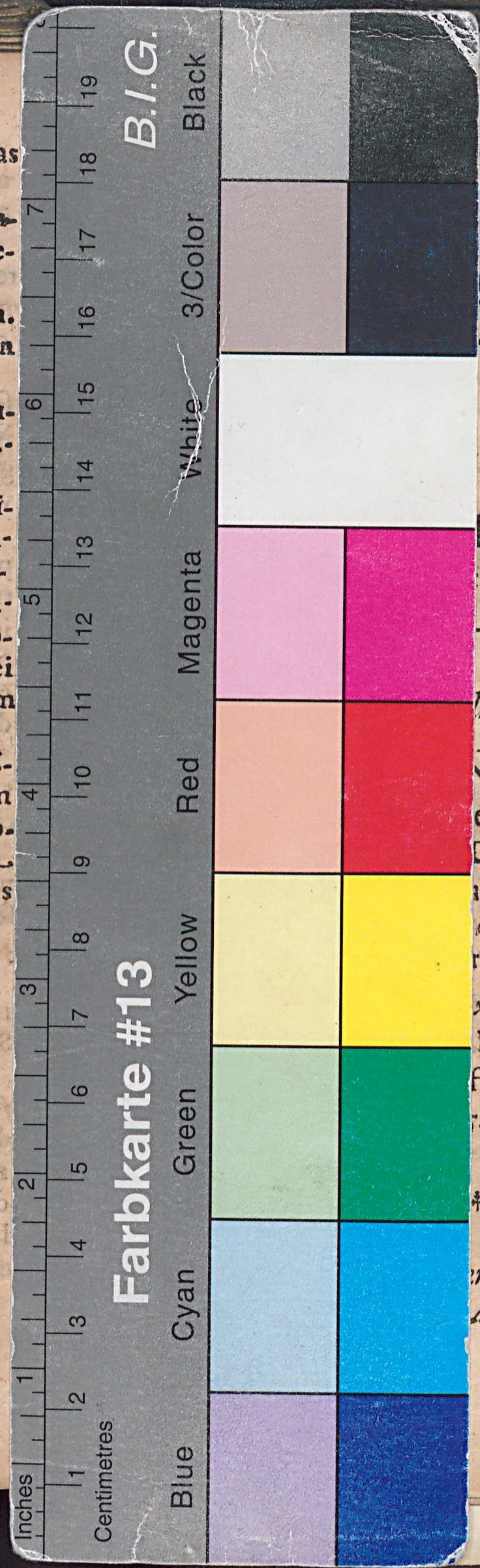
WMA

II.

1649, 4

32

te Archiatro Maximo
MEDICA ORDINARIA

De
PARIS

Seu
VAGA SCORBUTICA

Quam
horitate Amplissimi Medi-
corum Collegii
LIB PRÆSIDIO

U I R I
mentissimi, atq; Experientissimi
NIS MICHAELIS, Phil.
erapeutic. P. P. Facultatis suæ
Decemviri, Collegii utriusq; Prin-
cipalis Archiatri Altenburgici. Dn. Pa-
troris & Præceptoris sui plu-
rimum venerandi

examinandam proponit
ANDREAS MÖLLENBROCCIUS
Erfurtô-Thuringus.
Novembris, Horis locoq;
consuetis.

*****
L I P S I Æ,
in ædibus Timothei Höni.
Anno M. DC. II.

